

Elben 1683-93 og på Verden 1741-45). Akterne fra udenrigsministeriets Geheime Registratur (-1866), og det vil for Danmarks vedkommende sige akterne vedr. dronning Caroline Mathilde, er totalt ødelagt. Den blandede gruppe Hannoversche Staatsverträge 1693-1866 er bevaret, heriblandt sager vedr. danske subsidiespørgsmål, Lauenburgs afståelse 1816, det danske successionsspørgsmål 1852 og Sundtolden.

For den der ønsker at kende mere til problematikken vedr. rekonstruktionen af registraturværket henvises til Carl Haase: »Probleme einer neuen Bestandsübersicht f. d. Nieders. Staatsarchiv in Hannover« (*Der Archivar* 1963, s. 261-72).

GRETHE ILSØE

ALMINDELIG HISTORIE

SEPPÖ RYTKÖNEN: Barthold Georg Niebuhr als Politiker und Historiker. Zeitgeschehen und Zeitgeist in den geschichtlichen Beurteilungen von B. G. Niebuhr. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae*. Ser. B, tom. 156. Helsinki, Suomalainen Tiedekatemia, 1968. 373 sider + index. 45 FM.

Dette værk er - som undertitlen siger - et forsøg på at påvise den indflydelse Niebuhrs politiske tænkning og stillingtagen til samtidige begivenheder har haft på hans opfattelse af Roms historie. Samtidig bliver det på grund af Niebuhrs opfattelse af Historien også en klarlæggelse af de påvirkninger, som han modtog via sit arbejde med Oldtiden, og som var afgørende for hans vurderinger af de problemer, han som politiker kom til at stå overfor.

For at påvise den udvikling Niebuhr gennemløber både som historiker og politiker har forf. inddraget et omfattende kildemateriale, der spænder fra Bonn-årenes forelæsningsnotater til privatbreve og arkivalier. Rytkönen har forstået at indføje dette store og vanskeligt håndterlige materiale i sin fremstilling og har lykkeligvis undgået at fordybe sig i Niebuhrs helt private forhold og - udover hvad er nødvendigt - i hans noget vanskelige temperament.

En kronologisk disponering af stoffet ligger lige for, og forf. har delt sin fremstilling op i 3 hovedafsnit. Første afsnit dækker perioden frem til 1806, hvori Niebuhr befandt sig i dansk statstjeneste og under påvirkning af revolution og bondefrigørelse skrev sin aldrig udgivne: »Zur Geschichte der Römischen Staatsländereien«. Dette værk underkastes en omhyggelig analyse, og forf. påviser især Niebuhrs daværende afhængighed af Oplysningstidens idéverden. I perioden 1806-16, hvor Niebuhr var i preussisk tjeneste, skrev han sit hovedværk »Römische Geschichte«, som senere kom i en revideret 2. udgave. Det skete i Bonn-årene - Niebuhrs lykkeligste - som gøres til 3. hovedafsnit, og som tidsmæssigt falder efter Wienerkongressen. På grundlag af 1. og 2. udgave påviser Rytkönen, at reaktionen ej heller gik Niebuhr forbi.

Den historiske viden, som er en nødvendig forudsætning for at forstå Niebuhrs stillingtagen i en given situation, forudsætter forf. ikke. Der findes således adskillige digressioner om f. eks. de politiske forhold i Preussen og i Danmark, bøndernes kår på Irland etc. Dette sammenholdt med forfatterens disciplinerede brug af citater gør fremstillingen yderst levende. Opfattelsen af Niebuhr som

den egentlige grundlægger af den videnskabelige udforskning af Oldtiden lader forf. med rette stå. Men det er typisk, at det først sker efter en kort, men forsvarelig gennemgang af oldtidsforskningen før og efter Niebuhr. Denne fremstilling bliver således udover en klar og læseværdig introduktion til Niebuhr også et stykke 19. årh.s historieskrivningens historie.

PETER ØRSTED

HENRIK BERTELSEN: Ruslands og Sovjetunionens historie fra de ældste tider til vore dage. København, Dansk Videnskabs Forlag, 1969. 251 s. 37.70 kr.

Den dansksprogede litteratur til Ruslands historie og Sovjetunionens samfundsforskelde må siges at være yderst sparsom. Det zaristiske Ruslands historie er ikke blevet behandlet på dansk, siden Alex. Thorsøe i 1894 oversatte den franske historiker Alfred Rambaud's næsten 800 sider store »Ruslands historie fra den ældste tid indtil nutiden«. I tidens historiografiske stil koncentrerede den sig omkring dynasti- og krigshistorie og må derfor i dag siges kun at have kuriositetens interesse.

Da en studiegruppe, bestående af yngre økonomer og under ledelse af Nyboe Andersen i 1963 udgav *Det sovjetiske samfund* (rev. udgave 1969), opfyldtes et længe næret ønske om en lettilgængelig håndbog i sovjetiske samfundsforskelde, selv om det måtte beklages, at sovjetisk materiale kun var inddraget i det omfang, det forelå i vestlige oversættelser. Det samme må desværre konstateres om Per Salomonsson's *Sovjetunionens historie, 1917-1967*, der blev udgivet i forbindelse med 50-året for oktoberrevolutionen. Den beskrivelse af russisk og sovjetisk historie, som foruden det relevante vestlige også inddrog russisksproget materiale, og som gav læseren den korrekte samfundsterminologi, bragte de nævnte bøger os ikke.

Behovet for viden om sovjetiske forhold er vokset støt, siden det russiske sprog blev fag i den danske gymnasieskole for godt en halv snes år siden, og efter at de slaviske institutter ved vore universiteter som følge af denne udvikling i gymnasiet er blevet udbygget. Denne viden bør være afbalanceret i sine synspunkter og i så vid udstrækning som muligt være baseret på russisksproget materiale. Sproget skal naturligvis være det centrale, hvad enten det studeres i gymnasiet, i aftenskoler eller på universiteterne; men når det er sagt, må det også tilføjes, at intet sprog kan løsrives fra den samfundsmæssige sammenhæng, hvori det bruges og videreudvikles.

Det er derfor med forventning, man påbegynder læsningen af en lille nydeligt udseende bog med den pretentiøse og løfterige titel *Ruslands og Sovjetunionens historie fra de ældste tider til vore dage*, skrevet af rektoren for Køge gymnasium, Henrik Bertelsen. Forfatteren hører til pionererne indenfor russiskundervisningen herhjemme og har derfor mærket savnet af en nutidig Ruslandshistorie på sin egen krop. Dertil er han historiker og skulle således have de bedste forudsætninger for at skrive den bog, vi længe har savnet. Lad det være sagt straks: ens forventninger bliver desværre skuffet, efterhånden som læsningen af bogen skrider frem.

I forordet udtrykkes håb om, at russisklæreren kan lade eleverne benytte bogen som opslagsværk, og at historielæreren, der agter at læse et speciale i